

»Resnica ima vedno zadnjo besedo«

Franciška Vodopivec, učiteljica, ki je svoje delo opravljala zavzeto in s srcem

Kako se spominjate otroških let, ko ste bili še sami šolarka?

V osnovno šolo sem šla kot prva generacija po vojni v Blanci. Čeprav je bila šola na zunaj velika stavba, posebej za nas otroke, je imela samo tri prostore za učilnice. Še danes se spominjam prvega šolskega dne. Vsi, ki naj bi šli v prvi razred, smo bili z učiteljico pri maši pri sv. Kancijanu in smo potem šli skupaj v šolo. Ivanka je bila dobra učiteljica, bila je tudi mama in smo se z njenima otrokoma na dvorišču pred šolo večkrat igrali. Med ljudmi je bila zelo priljubljena. Bila je baronica, žena barona Lazari-nija in žrtev fašističnega nasilja, saj so ji načrtno usmrtili moža v nekem gozdu na Gorenjskem. Z dvema otrokoma je potem prišla k sorodnikom v Krško, kar sem izvedela šele pred nekaj leti, nikoli pa nismo doživeli, da bi gojila sovraštvo do tistih, ki so ji naredili tako krivico.

Učitelji v osnovni šoli so mi poleg ljubezni do narave privzgojili spoštovanje do staršev in domovine, nežnost do drugega, ko je učiteljica koga tudi pobožala. Po uspešno končani štiriletni osnovni šoli sem nadaljevala šolanje na nižji gimnaziji v Sevnici.

V vas je z leti rasla želja, da bi tudi vi postali učiteljica.

V Sevnici je bila to posebna šola z velikim vrtom in mi je bilo kar žal, ko so rekli, da nadaljujemo tretji razred nižje gimnazije v Krškem. Čeprav sem se v začetku počutila tuje med tujimi, me je nagovorila učiteljica za slovenski jezik, ki je imela izreden čut za lepo slovensko besedo. Bila sem zelo uspešna, ker sem pisala dobre spise. Mislim, da sem ta dar podedovala po svojem očetu, ki je končal samo osnovno šolo, a je zelo veliko bral in vse knjige, ki smo jih imeli doma, sem prebrala tudi jaz. Rada sem brala, oče me je pri tem podpiral. Ko sem hodila po studenčnico kilometer hoda peš, sem imela pod eno roko še knjigo, medtem ko se je voda natakala, pa sem prebrala nekaj strani. Po uspešno končanem četrtem razredu sem se odločila, da bom učiteljica. Zgled učiteljice Ivanke je bil izreden in sem mu sledila, morala pa sem opraviti sprejemni izpit na učiteljsko.

Od kod pogum, da ste se vseeno odločili za učiteljski poklic, čeprav ste izhajali iz verne družine?

Bila sem mlada, naivna in moram reči, da v našem kraju nismo niti doživljali vplivov takratnega režima. Na učiteljsko pa smo nečlani komunistične partije vpliv že čutili, tudi malice nismo dobili, otroci partizanov pa so bili vedno v ospredju. Pred nekaj leti sem izvedela, da je

za vse, ki smo bili vpisani, Udba preverila izvor, kdo so bili naši starši, komu so bili naklonjeni ... Imela sem srečo, da je bil moj oče, seveda nasilno, tri mesece v partizanih. Morda je bila tudi to olajševalna okoliščina. Se je pa že takrat govorilo, da kdor ni član KP, teže dobi zaposlitev, manjšo plačo in je manj cenjen. To se mi je dejansko zgodilo. Po končanem študiju sem dobila delovno mesto pri Primožu nad Sevnico, za tja je bilo težko dobiti učitelje.

Kasneje pa ste lahko odkrili tudi privilegij poučevanja v manjšem kraju.

Bila sem srečna, čeprav sem imela skromno sobo s štedilnikom, omarico, mizo in posteljo. Okrog so bile kmetije, majhna cerkev, otroci pa so bili čudoviti. Tako ljubki so bili. Imeli so me radi, jaz pa njih. Ena od deklic mi je vsako jutro v predpasniku prinesla jabolko ali kakšen jajček. Sosednji kmetje so nas povabili na koline ali praznovanje. Živela sem s krajem, povedali pa so mi tudi, da me imajo radi, ker otrok po pouku ne zadržujem pri dopolnilnem pouku, da gredo lahko k verouku.

Učili ste prve štiri razrede, postavili temelje pisanja in branja.

Pomembno se mi je zdelo, da so otroci začutili, da jim želim dobro. Včasih sem jih potrepljala po rami ali pobožala. Pomemben je stik, pa tudi pohvala, čeprav morda ni narejeno popolno, lahko pa sem spodbudila, da so se še malo bolj potrudili. Bili smo kot velika družina, bila pa je velika razlika med šolo na vasi in v mestu. Nikoli nisem imela z učenci nobenih večjih problemov.

Ste imeli kdaj težave, ker ste verni?

Ne, nisem imela. Ko sem učila pri Primožu, k maši nisem mogla hoditi, ker je ob sobotah prihajal fant, ob nedeljah maše ni bilo, pot do Sevnice pa je bila daljša in slaba. Kadar pa sem šla v Celje, sva šla s fantom rada k Sv. Jožefu. Po dveh letih sva se poročila. V Celju pa so me po štirih letih učiteljevanja nagovarjali, naj vstopim v komunistično partijo.

Vaš mož je bil žrtev vojne, kot vam je zaupal.

Pred poroko me je mož povabil domov, kjer so z mamo, očimom in sestro živeli kot podnajemniki v kmečki hiši. Lepo so me sprejeli, potem sva šla z možem peš proti Dramljam, po poti, kjer so bila teharska taborišča. Šla sva naprej v gozd in mi je povedal, kako so tam mimo transportirali ljudi, mladeniči na konjih so imeli zvezde na kapah in upal je, da bo med njimi našel svojega očeta. V gozdu sva naletela na jame in zaupal mi je, da je v

Franciška Vodopivec se je rodila na manjši kmetiji v Kladju nad Blanco. Mama je bila gospodinja, oče je bil zaposlen na železnici, trije otroci pa so poskrbeli, da je bilo živahno. Zgled njene prve učiteljice Ivanke Lazari-ni jo je navdušil, da se je kasneje odločila, da bo učiteljica, in tako je poučevala s srcem 35 let. Otroke je vzgajala z ljubeznijo za odgovornost, želela jim je privzgojiti čut do maternega jezika, pri gospodinjstvu pa ob ročnih delih razvijala njihove ročne spretnosti. Po toliko letih ji je v veselje srečevati nekdanje učence, zdaj pa končuje pisanje knjige, ki jo je posvetila pokojnemu možu. Foto: J. Po.

vsaki taki jami pokopan človek. Povedal mi je, kako je izgubil očeta. Sedela sva na podrtem deblu, ko mi je pripovedoval, in sklenila sem, da bom storila vse, da bo Ivan najsrečnejši mož. Takrat sem se odločila, da otrokom nikoli ne bom lagala, kdo so bili partizani, pred leti pa mi je eden nekdanjih učencev rekel: »Imeli smo vas zelo radi, ker ste bili ena redkih učiteljic, ki ni bila komunistka.«

POMEMBEN JE STIK, PA TUDI POHVALA, ČEPRAV MORDA KAJ NI NAREJENO POPOLNO.

Po poroki ste se želeli preseliti v Celje, kjer je bil zaposlen mož.

Na Blanci se je k nama preselila moževa mlajša sestra, in kadar je bilo potrebno, čuvala hčer Jano. V Celju sem zaprosila za zaposlitev, da bi bila moževa pot v službo krajša in manj naporna, ker pa nisem bila družbenopolitično dejavna, so me zavrnil. Mož starejše sestre pa je bil znan občinski funkcionar in mi je pomagal, da sem se lahko zaposlila v Celju. Njegova znanka je na 4. osnovni šoli odstopila delovno mesto meni in me priporočila, ko je videla, kako naporno je za moža tako daleč hoditi v službo. Sočasno z zaposlitvijo sem dobila tudi spremljevalca, ki naj bi me vpeljal v partijo in spremljal moje ravnanje, zato si v tem času nisem upala k maši in je mož

sam hodil s hčerjo k Jožefu. Ravnatelj je ob ponedeljkih klical na zagovor sodelavke, ki so hodile k maši, meni pa ni delal težav.

Je bil učitelj v času vašega poučevanja še spoštovan?

Odvisno, kakšen si bil do učenec. Prizadevala sem si, da bi delala njim v dobro. Na šoli je bil učenec, ki je bil zelo problematičen, pa sem se zanj zavzela, ker se mi je smilil. Vzela sem ga v svoj razred in mu pomagala, da je postal drugačen in mu ni bilo treba v poboljševalnico. Potem se je zgodilo, da so v kuhinji protestirali, ker so bile malice na postne dni najbolj mesne. Ravnateljica je mislila, da sem jih k temu spodbudila jaz, pa so ji sami povedali, da jih nisem. In še zdaj so mi hvaležni, da jih pri tem nisem ovirala in jih celo podprla. Imam nekaj lepih spominov. Nisem kar udarila nazaj, sem se pa znala postaviti za bistveno.

Leta 1992 ste se upokojili in se dejavno angažirali v politiki.

Mož je prav tako želel pomagati, zato sva vstopila h krščanskim demokratom, potem pa sva sprejela krščanski forum v socialdemokratski stranki, dejavna pa sem bila tudi v Društvu katoliških pedagogov. Tudi v politiki sva bila skupaj, ker sem čutila, da naju je to zelo osrečevalo. Bila sem predsednica stranke v Celju in podpredsednica sveta stranke v Ljubljani, dva mandata svetnice v občinskem svetu, zavrnila pa sem mesto podžupanje. Prej me politika ni nikoli zanimala, ko pa sem postala dejavna, je bilo moje vodilo poštenje in sem si deset let dejavno prizadevala v politiki v dobro človeka.

Posebej vas je zaznamovala moževa bolezen.

Ivan je bil vedno pošten in radodaren. Verjetno bi bila drugačna, če ne bi imela takega moža. Mož je zbolel za Alzheimerjevo boleznijo. Začelo se je tako, da je vedno bolj pozabljal. Bolezen je trajala deset let. Ko sem bila operirana v Slovenj Gradcu, je prišel popoldne na obisk, pa ni vedel, da je bil pri meni že dopoldne. Tri leta je bil doma, potem pa mi je večkrat kam ušel. Za nekaj časa smo ga dali v dnevno varstvo, potem pa so ga sprejeli pri Sv. Jožefu, kjer sem ga vsak dan obiskovala. Ko sem videla, da je opešal, sem ga vzela domov in zanj z ljubeznijo skrbela. V veliko zadovoljstvo mi je, da sem se tako odločila. Čez dan pa so mi pomagale negovalke iz doma starejših ob Savinji.

Tisto noč, preden je umrl, je težko dihal, kmalu je prenehal. Ko ga je prišel župnik Hren mazilit, je rekel: »Kakor je živel, tako je umrl.« Mirno je umrl, kot da bi zaspal brez vsakega napora.

Ljubezen do njega pa ostaja.

Moja ljubezen je tako močna, da seže preko groba. Kogar imamo radi, nikoli ne umre, samo daleč je, kot je zapisano na njegovem grobu.

In odločili ste se, da boste napisali knjigo o njem.

Knjigo posvečam spominu na pokojnega moža Ivana, s katerim sva skupaj preživela 56 let v veliki medsebojni ljubezni in povezanosti – najlepša leta našinega življenja, čeprav v marsičem tudi težka. V otroštvu se nisva poznala, oba pa je prizadelo dogajanje v najinem otroštvu, posebno moža, ki je kasneje dobil naziv žrtev vojnega nasilja in političnega zapornika. Upam, da bodo bralci s pomočjo knjige prepoznali resnico. Moj zapis pa je tudi ljubezenska zgodba dveh mladih, rojenih v težkih vojnih časih in živčih v času komunizma, ko nama je prav zaradi medsebojne ljubezni uspelo zaživeti lepo skupno življenje in premagovati krivice, ki sva jih preživljala pod novo oblastjo. Najina ljubezen bo živela preko groba, ker je odšel v lepši svet, kjer ni krivic, žalosti in solza. Tam me čaka, meni pa je dana možnost, da napišem to zgodbo in ob tem laže prebolevam svojo samoto, vmes pa prebiram najina ljubezenska pisma in pesmi, ki sva si jih nekoč pisala. In še eno nalogo sem si zadala: najti grob moževega očeta in prekopati posmrtno ostanke.

Veliko otrok ste naučili pisati in brati. Kaj radi berete in kaj bi jim priporočili?

Zadnje čase me pritegnejo zgodbe, ki razkrivajo krivice in odkrivajo resnico. Resnica ima vedno zadnjo besedo. Nekateri jo skušajo prikriti. Verski tisk pa me že od nekdaj navdušuje. Oče je imel zbirke mohorjev, berem Sveto pismo. V Družini rada preberem pisma bralcev, s posebnim zanimanjem berem prispevke Iva Žajdele, Ivana Štuheca, prilogo *Slovenski čas*, naročeno pa imam tudi *Demokracijo* in *Reporter*. Rada pogledam tudi kak film, kjer zmaga dobrota.

Kakšen je vaš pogled na prejšnj?

Sem optimist. Referendum je uspel – Bog nas je ustvaril, da bi nam bilo lepo. Nimam več želje, da bi še kam šla. Lepo mi je bilo potovati z možem, zdaj pa ne najdem človeka, da bi se z njim tako ujela (pa ga tudi ne iščem). Verjamem pa, da Bog obljubo drži. Vsak večer molim za zdravje, za moža, mrtvega, še nerojenega sinčka, starše, bližnje sorodnike in se zahvalim za vse, kar sem prejela po božji milosti, in za moč, ki mi jo je dal ob moževi smrti. ■

JANA PODJAVORŠEK